

مقاله پژوهشی

اصیل

Original
Article

تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی ایران با نگرش به ازدواج‌های دوره دانشجویی

مصطفی باقریان فر،^{۱*} سید هدایت‌اله داوڑپناه^۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی ایران با نگرش به ازدواج‌های دوره دانشجویی انجام شده است. **روش:** این پژوهش کاربردی، بر اساس رویکرد کمی و روش توصیفی-همبستگی از نوع معادلات ساختاری انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان دانشگاه سمنان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۴ تشکیل می‌دادند که به صورت تصادفی طبقه‌ای، ۳۲۴ نفر از آنان مورد مطالعه قرار گرفتند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استاندارد فرهنگ دانشگاهی و جو دانشگاهی و برای سنجش نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج‌های دوره دانشجویی از پرسشنامه رغبت‌سنج ازدواج نسخه دانشجویی استفاده شده است. روایی و پایایی پرسشنامه‌های مذکور تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای اس.پی.اس.اس-۲۴ و اسمارت پی.ال.اس-۴ انجام شد. **یافته‌ها:** میانگین متغیرهای پژوهش، کمتر از حد متوسط و خرده‌مقیاس‌های هنجارهای دانشگاه، ارتباطات و موانع ازدواج، بیشتر از حد متوسط بودند. افزون بر این، فرهنگ و جو دانشجویی با نگرش به ازدواج‌های دوره دانشجویی رابطه مستقیم و معناداری دارد. همچنین فرهنگ دانشگاهی به واسطه جو دانشگاهی با ضریب اثر غیر مستقیم ۰/۱۴۲ بر نگرش به ازدواج در دوره دانشجویی تأثیر مثبت و معناداری دارد. **نتیجه‌گیری:** نگرش به ازدواج دانشجویان به عنوان کنشگران گذار از ارزش‌های سنتی به ارزش‌های مدرن و پست‌مدرن، تحت تأثیر فرهنگ و جو دانشگاهی قرار گرفته، به سوی ارزش‌هایی حرکت خواهند کرد که بر عقل، آزادی فردی و تنوع تأکید دارند و خودشان نقش فعالی در این روند خواهند داشت.

واژگان کلیدی: فرهنگ دانشگاهی، جو دانشگاهی، نگرش به ازدواج، دوره دانشجویی.

◆ تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۸؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۲

۱. دکترای برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی؛ استادیار، گروه نوآوری آموزشی و درسی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول). M.bagherian@irphe.ac.ir
۲. دکترای مدیریت آموزش عالی؛ استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. h.davarpanah@edu.ui.ac.ir

الف) مقدمه

ازدواج یکی از تجربیات و انتخابهای مهم زندگی در فرهنگ سنتی اغلب کشورهای جهان است که بر تغییر نقش و جهت‌گیری رشد افراد در مسیر زندگی‌شان تأثیر می‌گذارد و رضایت زناشویی به طور مستقیم با خوشحالی افراد در ازدواج مرتبط است و به نوبه خود به طور غیر مستقیم بر وضعیت کاری، سلامت جسمی و روانی آنان تأثیر می‌گذارد. اکثر مردم در طول زندگی خود ازدواج می‌کنند و می‌خواهند ازدواجشان رضایتبخش باشد (کارنی و برادبری، ۲۰۲۰). زمانی که ازدواجها پایدار و رضایتبخش باشند، همسران سالم‌تر (روبلز و همکاران، ۲۰۱۴)، شادتر (بی^۳ و همکاران، ۲۰۱۳) و عمر طولانی‌تری دارند (ویسن^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). امروزه مسئله ازدواج در کشور ما، با توجه به فرهنگ دینی و سنتی حاکم، ویژگی‌های خاص خود را دارد. کشور ما همچون کشورهای جهان سوم، در مرحله گذار از سنت به مدرنیته است و با تغییرات اجتماعی و فرهنگی وسیعی در همه پدیده‌های اجتماعی، از جمله ازدواج و همسرگزینی روبه‌روست. این تغییرات موجب شده که نگرش جدیدی در بین زنان و مردان نسبت به ازدواج به وجود آید و آن را نه فقط رابطه جنسی و تولید مثل، بلکه وسیله‌ای برای به وجود آوردن زندگی توأم با عشق و همدلی بدانند. (خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۵)

بر اساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱، ثبت ازدواج افزایش یافته است؛ اما ثبت طلاق هم روند افزایشی داشته است (سازمان ثبت احوال کل کشور، ۱۴۰۲). گفتنی است که نرخ ازدواج در اغلب کشورها کاهش یافته و تعداد افراد مجرد در حال افزایش است (رایمو^۵ و همکاران، ۲۰۲۱). این امر سبب تجربه الگوهای جدیدی از سبکهای نوین زندگی شده و تجرد را در جهان به عنوان یک مسئله اجتماعی مطرح کرده است (دهقان حصار و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴). در ایالات متحده، از هر سه یا چهار بزرگسال، یک نفر به صورت مجرد زندگی می‌کند (آپوستولو^۶ و همکاران، ۲۰۱۹). در بیشتر کشورهای غربی، جایگاه ازدواج نزد افراد رو به کاهش است (نس^۷ و همکاران، ۲۰۱۵). در سالهای اخیر با توجه به روند حرکتی جمعیت در کشور ایران به سمت پیری، سیاستهای جوانی مورد

-
1. Karney & Bradbury
 2. Robles
 3. Be
 4. Whisman
 5. Raymo
 6. Apostolou
 7. Naess

تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی ایران ... ♦ ۱۰۷

تأکید مسئولان بوده است که مهم‌ترین راهکار می‌تواند ترغیب و تشویق جوانان به ازدواج، به ویژه در دوره دانشجویی و ازدواج دانشجویی باشد.

پژوهش‌های انجام‌شده (شریعی و همکاران، ۱۴۰۱) در حوزه ازدواجهای دانشجویی نشان داده است میزان ثبات و پایداری زندگی مشترک در این ازدواجها چندبرابر بالاتر از سطح جامعه است. همچنین نتایج پژوهش شریعی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی وضعیت پایداری ازدواجهای دانشجویی از سال ۱۳۸۶ تا ۹۶، حاکی از آن است که میزان پایداری این ازدواجها چند برابر بیش از سایر ازدواجها بوده است و دچار آسیبهای کمتری شدند. همچنین، بر اساس آماری که از ثبت احوال گرفته شده، بیش از ۹۴ درصد ازدواجهای دانشجویی بین سالهای ۱۳۸۶ تا ۹۶ پایدار مانده است و تنها شش درصد از آنها منجر به طلاق شده است که این رقم باید به حداقل ممکن برسد. (شریعی و همکاران، ۱۴۰۱)

نخستین جشن دانشجویی در سال ۱۳۷۶ با ابتکار نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه شهید بهشتی با شرکت ۶۰ زوج از دانشجویان برگزار شد و برگزاری آن در سال بعد با حضور ۲۰۰ زوج، مورد توجه اقشار مختلف جامعه قرار گرفت. همچنین در سال ۱۳۷۸ این جشن با حضور ۱۳ دانشگاه و ۱۰۰۰ زوج دانشجو در دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد (بهری، ۱۳۸۶). در واقع؛ دانشجویان هر کشور، یکی از گروه‌های جمعیتی مهم محسوب می‌شوند؛ به گونه‌ای که تمرکز برنامه‌ها، سیاستها و فعالیتهای پژوهشی طی چند دهه گذشته، در راستای کمک به توانمندسازی این گروه بوده است.

ترس از ازدواج دانشجویی به دانشگاهها سرایت کرده و گروهی از دانشجویان، نگاه سنتی به ازدواج و خانواده دارند. با وجود اهمیت ازدواج در دوران دانشجویی، بررسی نگرشهای افراد و همچنین اولویت‌بندی ملاکهای آنان برای انتخاب شریک زندگی نیز در امر ازدواج اهمیت زیادی دارند. علاوه بر نگرشهای فردی، نگرشها و ایدئالهای فرهنگی نیز عوامل مهمی‌اند که در فرایند ازدواج مؤثرند. نگرشها و اولویتهای افراد از منابع گوناگونی نشئت می‌گیرند. رسانه‌ها و مطبوعات، گروه دوستان و همسالان، فرهنگ، سنتها، شرایط و جو، همچنین عقاید و ارزشهای خانوادگی، از عواملی‌اند که می‌توانند در این زمینه اثرگذار باشند. مطالعات نشان می‌دهد باورها و ارزشهای فرهنگی تأثیر قابل توجهی بر نگرشها و رفتارهای دانشجویان برای ازدواج دارند. علاوه بر این، نتایج مطالعات حاکی از آن است که ترس از ازدواج در دانشگاهها، نه تنها تحت تأثیر خانواده است، بلکه به سوء مدیریت و

فرهنگ دانشگاهها نیز مربوط می‌شود (یی^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). شواهد نشان می‌دهد زنان با تحصیلات عالی و فرهنگ دانشگاهی بالا می‌توانند به موقعیت برابر در ازدواج و کیفیت ازدواج بالاتر دست یابند. (ویکرام، ۲۰۲۴^۲)

فرهنگ در زندگی هر انسانی یکی از مهم‌ترین عناصر وجودی است. فرهنگ پدیده‌ای فراگیر است که تعریف آن سخت است. آثار و پیامدهای فرهنگ را می‌توان در سنتها، هنجارها، ارزشها و رفتارهای روزمره و افراد مشاهده کرد (دینگ و دوآن، ۲۰۲۳^۳). فرهنگ دانشگاهی^۴ نیرویی است که اعضای خود را به هم پیوند می‌دهد و به عملکرد آنها معنا و جهت می‌بخشد و رفتار آنان را با ارزشهای حاکم بر این فضای علمی هماهنگ می‌سازد. آنچه فرهنگ دانشگاهی تلقی می‌شود، باید خود را در رفتار دانشگاهی نشان دهد. نقشها و وظایف فرهنگ دانشگاهی، مواردی مانند نوعی احساس هویت و تعهد در اعضای دانشگاهی به وجود می‌آورد، باعث افزایش بهره‌وری و کارایی اعضای سازمان می‌شود، توسعه و بالندگی علمی در اعضای هیئت علمی و دانشجویان ایجاد می‌کند و باعث خلاقیت، نوآوری و تفکر انتقادی در اعضای هیئت علمی و دانشجویان می‌شود. (قاسمی، ۱۳۹۸)

علاوه بر فرهنگ دانشگاهی، یکی دیگر از مؤلفه‌های تأثیرگذار در ازدواجهای دوره دانشجویی، جو دانشگاهی است. البته رابطه نزدیک و گاه مبهمی بین فرهنگ و جو وجود دارد که اغلب در ادبیات نادیده گرفته شده است. به گفته بارکر^۵ (۱۹۹۴)، شواهدی وجود دارد مبنی بر اینکه این دو اصطلاح اغلب مترادف هم به کار برده شده‌اند و برخی جو را جزیی از فرهنگ دانسته‌اند. با وجود تعدد مطالعات درباره جو، اقدامات به عمل آمده برای تعریف ساختار آن، که متمایز از فرهنگ است، احتمالی به نظر می‌رسد. موران و وومکلوین^۶ (۱۹۹۲) بیان کردند در حالی که فرهنگ و جو عوامل مجزایی دارند، متنها یک همپوشانی بین این دو اصطلاح وجود دارد. فرهنگ این گونه درک شده که از مجموعه‌ای از ارزشهای اساسی و تیمهای اعتقادی ساخته شده که به سازمانها معنا می‌دهند. در این خصوص، مفهوم صریح‌تر از جو سازمانی است که شامل عناصر قابل دسترسی تجربی تری مانند ویژگی‌های رفتار و نگرشی می‌شود. تمایز دیگر بین دو مفهوم این است که: جو سازمانی شامل تصورات

1. Yi
2. Vikram
3. Ding & Doan
4. Academic Culture
5. Barker
6. Moran & Volkwein

مشترک، نگرشها و ارزشهاست؛ در حالی که فرهنگ از فرضیات مشترکی ساخته شده است. (الکردی^۱ و همکاران، ۲۰۲۰)

بسیاری از رشته‌ها (از جمله انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، توسعه‌شناسی و مطالعات خانواده) بر نقشی که فرهنگ در تنظیم زمینه‌های زندگی ما ایفا می‌کند و دیدگاههایی که ما از آنها به جهان می‌نگریم تأکید کرده‌اند. همچنین هاردی^۲ (۱۹۹۰) بر اهمیت نسبی‌گرایی فرهنگی و ضرورت در نظر گرفتن نگرشها، ادراکات و رفتار در زمینه‌های فرهنگی تأکید کرده است. فرنچ و بل^۳ (۱۳۸۵) جو و فرهنگ دانشگاهی را نوعی ارزیابی دسته‌جمعی از یک سازمان می‌دانند. تاکنون دیدگاهها و نظریه‌های مختلفی درباره فرهنگ و جو دانشگاهی ارائه شده که هر یک از آنها به جنبه خاصی و به متغیر ویژه‌ای پرداخته و موضوع ازدواج دوره‌های دانشجویی را در قالب نگرش خاصی تجزیه و تحلیل می‌کنند. لذا تمامی این دیدگاهها و نظرات شامل همه موارد نبوده، قادر به تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی با نگرش به ازدواجهای دوره دانشجویی نیستند. با بررسی‌های صورت گرفته، آشکار شد که در ارتباط با موضوع پژوهش، تحقیقی انجام نشده؛ اما در ارتباط با متغیرهای مستقل با سایر متغیرها، گامهایی برداشته شده است. بنابر این، تاکنون پژوهشی به بررسی تناسب فرهنگ و جو دانشگاهی ایران با ازدواجهای دوره دانشجویی نپرداخته است؛ لذا می‌توان گفت این پژوهش یک اثر و پژوهش نو و جدید در این زمینه محسوب می‌شود که می‌تواند سرآغازی برای پژوهشهای جدیدتر باشد. با توجه به اهمیت مطالبی که بیان شد و نقش مهم فرهنگ و جو دانشگاهی در زندگی مجردی یا متأهلی دانشجویی، ضرورت انجام چنین پژوهشی احساس می‌شود. بنابر این، پژوهش حاضر درصدد است تا تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی ایران را با نگرش به ازدواجهای دوره دانشجویی بررسی کند و به سؤالات ذیل پاسخ دهد:

۱. وضعیت موجود فرهنگ دانشگاهی، جو دانشگاهی و نگرش دانشجویان نسبت به ازدواجهای دانشجویی در دانشگاههای ایران چگونه است؟
۲. آیا می‌توان ازدواجهای دانشجویی را بر اساس متغیر فرهنگ دانشگاهی در دانشجویان ایرانی پیش‌بینی کرد؟
۳. آیا می‌توان ازدواجهای دانشجویی را بر اساس متغیر جو دانشگاهی در دانشجویان ایرانی پیش‌بینی کرد؟

۴. آیا فرهنگ و جوّ دانشگاهی پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای نگرش به ازدواج‌های دانشجویی می‌باشند؟

۱. پیشینه تجربی پژوهش

نتایج پژوهش‌های همکاران (۲۰۲۳) نشان داد نگاه برخی از دانشجویان به ازدواج سنتی است و از ازدواج در دانشگاه‌ها ترس دارند و ازدواج در دانشگاه‌ها را تصمیم فردگرایی، سوگیری شناختی و بیگانگی عاطفی می‌دانند. لذا توصیه شده که فرهنگ دانشگاهی را در جامعه بازنگری کنند، دانشگاه‌ها آموزشها و توصیه‌ها را تقویت کنند و اعضای خانواده و دانشجویان با همدیگر ارتباط داشته باشند. نتایج پژوهش الکردی و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد جوّ دانشگاهی تأثیر مثبت استثنایی قابل توجهی بر هنجار ذهنی دانشگاهیان دارد. علاوه بر این، یافته‌ها نشان می‌دهد که جوّ سازمانی به طور مثبت بر تصمیم دانشگاهیان برای مشارکت در فعالیتهای تأثیر می‌گذارد. مطالعه حاضر حاکی از وجود رابطه مثبت بین اعتماد دانشگاهیان و جوّ دانشگاهی با ضریب بتای $0/39$ و $P=0/00$ است.

نتایج مطالعه فام^۱ (۲۰۱۷) بر روی دانشجویان نشان داد که بین نگرش زناشویی و قصد ازدواج نوجوانان، رابطه معناداری وجود دارد و نگرش منفی نسبت به ازدواج در خانواده‌هایی که تعارضات بیشتری بین والدینشان وجود داشت، بیشتر بود که نشان‌دهنده رابطه منفی با بی‌میلی آنها به ازدواج بود. نتایج مطالعه فلاحچی^۲ و همکاران (۲۰۱۶) نشان داد که بین نگرش مثبت دانشجویان و تمایل آنان به ازدواج، رابطه معناداری وجود دارد و افرادی که نگرش مثبت داشتند، تمایل بیشتری به ازدواج در آینده دارند. سیلیورن (۲۰۰۸) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که فرهنگ دانشگاهی نسبت به بقیه فرهنگها، تأثیر بیشتری در شکل‌گیری شخصیت افراد داشته است.

۲. مبانی نظری و چارچوب پژوهش

یک) ازدواج

مقوله ازدواج به عنوان یکی از رویدادهای مهم زندگی و نتیجه مطلوب، از چنان اهمیت ویژه و مهمی برخوردار است که سند «سیاست ملی جوانان جمهوری اسلامی ایران» (۱۳۸۴: ۵۴) در فصلی مستقل و مفصل به سیاستگذاری ازدواج جوانان پرداخته است. «برنامه ساماندهی

1. Fam
2. Fallahchai

ازدواج جوانان در برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۳) و «آیین نامه اجرایی» آن (۱۳۸۳) نیز به زعم خود بر ساماندهی ازدواج جوانان متمرکز بوده است. «قانون تسهیل ازدواج جوانان» حتی اهتمام به امر ازدواج را وارد حوزه قانون می کند تا ضمانت اجرایی محکم تری در این حوزه ایجاد کند. در «سیاستهای کلی جمعیت» (۱۳۹۳: بند ۲) و «سیاستهای کلی خانواده» (۱۳۹۵، بندهای ۴، ۶، ۹ و ۱۴) نیز به مسئله ازدواج توجه شده است. به همین ترتیب در «قانون برنامه ششم توسعه» (۱۳۹۵، مواد ۹۴، ۱۰۲ و ۱۰۴) و در «برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق» (۱۳۹۵) نیز به طور وسیعی موضوع ازدواج پیگیری می شود (بنی جمالی و صادقی فسایی، ۱۴۰۰). افزون بر این، در برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۲-۱۴۰۶)، ماده ۷۹ تا ۸۱ به موضوع مهم زن، خانواده و جمعیت و ازدواج پرداخته است.

اهداف ازدواج در طول زمان تغییر کرده است. در اواسط دهه ۱۸۰۰ میلادی، اهداف ازدواج به دلایل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بود. پس از انقلاب صنعتی، اهداف ازدواج به عشق و اهداف شخصی تبدیل شد. با این حال، این انگیزه‌ها بسیار شکننده‌اند و رابطه ناپایداری ایجاد می کنند؛ زیرا وقتی عشق از بین می رود، منجر به خیانت و طلاق می شود. همچنین اهداف دیگری همچون: روابط جنسی سالم، تولید مثل مسئولانه، فرزندپروری بهینه، توسعه روابط انسانی سالم و حفاظت از نقش زنان در جامعه را به دنبال دارد (ماناپ^۱ و همکاران، ۲۰۱۳). آرامش، آسایش، پیشرفت فردی و اجتماعی، تأمین نیازهای جنسی، بقای نسل و تأمین نیازهای روانی، از دیگر نتایج ازدواج‌اند که پیامد آنها سلامت فردی و اجتماعی است.

در سالهای اخیر، جامعه ایران با چالشهای جدی در زمینه ازدواج مواجه بوده است. برای مثال؛ مواردی همچون افزایش سن ازدواج و گسترش پدیده تجرد، به عنوان دو معضل عمده، تأثیرات مهمی بر ساختار اجتماعی و فرهنگی کشور گذاشته‌اند. این تغییرات به دلیل عواملی همچون تغییرات اقتصادی، ارتقای سطح تحصیلات و افزایش مشارکت زنان در فعالیتهای اجتماعی و اقتصادی رخ داده است. این تغییر ممکن است پیامدهایی از جمله بروز ناهنجاری‌های اجتماعی، بحرانهای روانی و اختلال در کارکرد طبیعی نهاد خانواده را به دنبال داشته باشد. بررسی نگرشها و ارزشهای پسران و دختران نسبت به ازدواج، به ویژه در محیط‌های دانشگاهی، امری ضروری به نظر می رسد (فضل‌الهی قمشی و جهانبخشی، ۲۰۱۸؛ هادوی و همکاران، ۱۴۰۳). پژوهش هادوی و همکاران (۱۴۰۳) نشان داد که حضور روزافزون زنان تحصیل کرده و مشارکت آنان در عرصه‌های اجتماعی، تأثیر قابل توجهی بر نگرشهای آنان

نسبت به ازدواج و انتخاب همسر دارد. از سوی دیگر، موانع اصلی ازدواج از نظر جوانان را عواملی همچون: ترس از مشکلات بعد از ازدواج، نداشتن شغل و ثبات شغلی، مشکل مسکن، عدم آشنایی قبل از ازدواج، وابستگی به خانواده، محدود شدن آزادی‌های فردی، آداب و رسوم دست‌وپاگیر، ضعف مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی، تهیه جهیزیه، عدم مسئولیت‌پذیری، نبود امکانات پیشرفت پس از ازدواج، آزاد نبودن در انتخاب همسر، ارضای نیاز جنسی خارج از چارچوب ازدواج، نداشتن اعتماد به جنس مخالف، ادامه تحصیل، ترس از ازدواج به دلیل تجربه‌های ناموفق دیگران و نداشتن کارت پایان خدمت تشکیل می‌دهند (خلجی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۷). در ذهن دانشجویان این گونه نهادینه شده است که تا برخی از این موانع از سر راه برداشته نشوند، نمی‌توانند قدم در راستای ازدواج بردارند.

دو) فرهنگ دانشگاهی

اسپرادلی و مک‌کردی^۱ (۱۹۸۷) فرهنگ را «دانش اکتسابی که مردم برای تفسیر دنیای خود و ایجاد رفتار اجتماعی استفاده می‌کنند» تعریف کردند. به عبارت دیگر؛ فرهنگ، دانشی قوم‌گرایانه است که فرد از آن برای ساختن و درک رفتار استفاده می‌کند. علاوه بر این، فرهنگ، سیستمی از اجزای مرتبط به هم و همچنین سیستمی از دانش است که افراد به وسیله آن اعمال خود را طراحی و رفتار دیگران را تفسیر می‌کنند. فرهنگ دانشگاهی مانند هر فرهنگ دیگری دارای مجموعه‌ای از باورها، ارزشها، شیوه‌ها، آداب و رسوم و زبان و تاریخ منحصر به فردی است که پویا، قابل اندازه‌گیری و انتقال است. به عبارت دیگر؛ فرهنگ به مجموعه شیوه‌های زندگی اعضای یک جامعه اشاره دارد که چگونگی پوشش، رسمهای ازدواج و زندگی خانوادگی، الگوهای کار، مراسم مذهبی و سرگرمی اوقات فراغت و آموزش را در بر می‌گیرد. فاضلی (۱۳۸۲) فرهنگ دانشگاهی را الگوی معانی نهفته در صور نمادین، از جمله: کنشها، گفتارها، مصنوعات و تمامی مقولات معناداری دانسته که افراد دانشگاهی به کمک آن با هم ارتباط برقرار می‌کنند و در تجارب، دریافته‌ها و باورهای مشترک با یکدیگر سهیم می‌شوند.

از منظر هاردی (۱۹۹۰)، عرصه آموزش عالی برای مطالعه فرهنگ با آنچه در ادبیات مطرح شده، متفاوت است و آن را به دو دلیل نظری بودن بیش از حد و روشهای بیش از حد کمی، کارکردی و عینی، ناشایست می‌دانند؛ اما ماسن^۲ (۱۹۹۶)، این نظر خاص را بدین صورت نقد می‌کند که این ویژگی‌ها تنها مختص عرصه فرهنگ در آموزش عالی نیست و این انتقاد به

1. Spradley & McCurdy
2. Maassen

تمامی پژوهش‌های این عرصه وارد است. همچنین در این بین، آثار برجسته و درخوری چون «حماسه یا افسانه سازمانی» کلارک^۱ وجود دارد که به خوبی به درک و فهم و فرهنگ در عرصه آموزش عالی منجر شده است.

فرهنگ دانشگاهی نه تنها بستر ارتباطات اجتماعی را در دانشگاهها آماده می‌کند، بلکه می‌تواند چارچوبی برای تعریف روابط انسانی و هنجارهای مرتبط با ازدواج ایجاد کند. دانشگاههایی که جو فرهنگی باز و تعاملی دارند، ممکن است فرصتهای بیشتری برای ایجاد روابط میان فردی فراهم کنند؛ در حالی که فرهنگهای محدودکننده یا رسمی، این فرصت را کاهش دهند. بر همین اساس، بر اساس نظریه سرمایه اجتماعی،^۲ فرهنگ دانشگاهی با ایجاد شبکه‌های اجتماعی و فرصتهای تعامل، می‌تواند سرمایه اجتماعی فردی را افزایش دهد. این سرمایه اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز تصمیم‌گیری برای ازدواج باشد. همچنین بر اساس نظریه هویت اجتماعی،^۳ افراد در محیط دانشگاه، هویت اجتماعی خود را در قالب گروه‌های مختلف شکل می‌دهند. فرهنگ دانشگاهی که تعاملات گروهی و اجتماعی را تقویت می‌کند، می‌تواند تأثیر مثبتی بر انتخابهای شخصی از جمله ازدواج داشته باشد (تاجفل و تورنر،^۴ ۱۹۸۶). در همین راستا می‌توان به چالشهای ناشی از فرهنگ دانشگاهی برای ازدواج دانشجویی نیز اشاره کرد. از جمله این چالشها می‌توان به مواردی همچون: افزایش فردگرایی و تأخیر در ازدواج، فشارهای اجتماعی و قضاوتها و کمبود حمایت‌های نهادی نیز اشاره کرد. بدین ترتیب؛ بسیاری از دانشجویان به دلیل اولویتهایی همچون ادامه تحصیل، نداشتن شغل یا بیکاری و عدم استقلال مالی، ازدواج خود را به تأخیر می‌اندازند. این روند تحت تأثیر ارزشهای دانشگاهی مدرن است که بر موفقیت فردی تأکید دارد.

سه) جو دانشگاهی

در متون لاتین، مدیریت جو را با عباراتی همچون محیط اجتماعی، فرهنگ، اتمسفر،^۵ احساس و شخصیت خانواده دانسته‌اند. جو دانشگاهی قابل دیدن و لمس کردن نیست؛ اما مانند هوای درون اتاق بر همه چیز اثر می‌گذارد و از هر چیزی اثر می‌پذیرد (علیخانی، ۱۳۸۸). نتایج مطالعات حاکی از آن است که جو مراکز آموزشی، به ویژه کیفیت روابط و مناسبات حاکم بر محیط‌های آموزشی، مهم‌ترین عامل شکل‌گیری برنامه درسی پنهان

1. Clark
2. Social Capital Theory
3. Social Identity Theory
4. Tajfel & Turner
5. Atmosphere

است (اوسبروکس،^۱ ۲۰۰۰). همچنین، در تأیید تأثیر جو دانشگاه بر دانشگاهیان، یافته‌های فراوانی وجود دارد. نمونه‌ای از این تحقیقات درباره دانشجویان سال اول به این نتیجه رسید که تازه‌واردان به سرعت ماهیت انتظارات، معیارها و ارزشهای دانشگاه را کسب کرده، خود را با آن تطبیق می‌دهند؛ به طوری که نمی‌توان آنها را از دیگران و افراد قدیمی‌تر شناخت (روسی،^۲ ۲۰۰۱). جو دانشگاهی می‌تواند اثربخشی و تحقق اهداف دانشگاه و دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد. جو در بررسی سازمانها تاریخچه بسیار طولانی دارد. مک‌گرگور^۳ (۱۹۶۰) یکی از اولین مفهوم‌سازی‌های جو را انجام داد و این سازه را به عنوان رفتار روزانه افراد، اصلی سازمانی تعریف کرد (تریسی و توس،^۴ ۲۰۰۵). کوهن و همکاران^۵ (۲۰۰۹) جو دانشگاه را به عنوان کیفیت و ویژگی زندگی دانشگاه تعریف می‌کنند که از الگوهای تجربیات افراد از زندگی دانشگاهی مشتق شده و منعکس‌کننده هنجارها، اهداف، ارزشها، روابط بین فردی، آموزش، یادگیری و شیوه‌های مدیریت و ساختارهای سازمانی است. (اومالی^۶ و همکاران، ۲۰۱۵)

جو را مجموعه‌ای از ویژگی‌های درونی و کیفیت فضای تعاملی می‌دانند که یک سازمان را از سازمانی دیگر متمایز می‌سازد (هوی و میسکل،^۷ ۲۰۰۸). جو در نتیجه تعامل میان آموزش‌دهنده و آموزش‌گیرنده در بافتی از محیط سازمانی حاصل می‌شود (لاتر و شارما،^۸ ۲۰۰۹). فضای تعاملی به وسیله ادراک اعضا و توصیفهای آنان از ویژگی درونی سازمان سنجیده می‌شود و مبتنی بر رفتارهای اعضا و هنجارهای اجتماعی پذیرفته‌شده در آن دانشگاه است. حاصل نهایی این رفتارها و تعاملات، شکل‌گیری ارزشها، اعتقادات و موازین اجتماعی نظام دانشگاه است (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۴). مک‌نیل^۹ و همکاران (۲۰۰۹) نیز اظهار داشتند که جو آموزشی مثبت نه تنها بر پیشرفت تحصیلی، بلکه بر کاهش رفتارهای نابهنجار مؤثر است. لذا تأثیرپذیری دانشجویان از محیط پیرامونی به عنوان یک رکن اساسی در تعلیم و تربیت مطرح و شناخته شده است. در همین رابطه، جو منفی حاکم بر دانشگاهها را برای رشد شناختی، اجتماعی و عاطفی دانشجویان زیانبار می‌دانند. همچنین دانشگاه با جو منفی فاقد آزاداندیشی، اعتماد، خونگرمی و همبستگی است (حسن‌مبارکی و همکاران، ۱۳۹۱). علاوه بر این، جو مثبت

-
1. Ausbrooks
 2. Rossi
 3. McGregor
 4. Tracy & Tews
 5. Cohen
 6. O'Malley
 7. Hoy & Miskel
 8. Lather & Sharma
 9. MacNeil

دانشگاه موجب ترویج وحدت، کاهش نابرابری اجتماعی (برد، ۲۰۰۴)، افزایش روحیه ریسک‌پذیری و خلاقیت می‌شود (حسن‌مبارکی و همکاران، ۱۳۹۱). جو دانشگاه، کیفیت نسبتاً پایدار محیط آموزشی است که حاصل تلاش، کوشش، روابط و کنشهای متقابل میان گروه‌های درونی دانشگاه، مسئولان، استادان، کارکنان و دانشجویان می‌باشد. حاصل نهایی این تعاملات، شکل‌گیری ارزشها، اعتقادات و موازین اجتماعی نظام دانشگاه است. کنش متقابل میان فراگیران و محیط اجتماعی از اهمیت بسزایی برخوردار است.

جو دانشگاهی از فرهنگ دانشگاهی فراتر می‌رود و شامل عناصر ملموس و غیر ملموس می‌شود. این جو به ارزشهایی که در محیط دانشگاه حاکم است، تعاملات میان دانشجویان و اساتید، فعالیت‌های مذهبی و معنوی و نحوه مدیریت روابط اجتماعی اشاره دارد. بررسی تأثیر جو دانشگاهی بر ازدواج دانشجویی نه تنها می‌تواند به فهم بهتر نقش دانشگاه در تربیت اجتماعی و اخلاقی دانشجویان کمک کند، بلکه می‌تواند راهکارهایی برای تقویت تعاملات سالم و تصمیم‌گیری‌های آگاهانه ارائه دهد. جو دانشگاهی می‌تواند از دو منظر معنویت و ارزشهای اخلاقی و تعاملات اجتماعی سالم (پاسکارلا و ترزینی، ۲۰۰۵) بر نگرشهای فردی نسبت به ازدواج تأثیر بگذارد. فرهنگ و جو دانشگاهی می‌توانند نگرشها و باورهای دانشجویان را شکل دهند. برای مثال؛ اگر در یک دانشگاه جو غالب بر استقلال فردی و تحصیلات آکادمیک باشد و ازدواج را به عنوان اولویت پایین‌تر از تحصیلات تلقی کنند، ممکن است دانشجویان نسبت به ازدواج در دوره تحصیل دیدگاه منفی داشته باشند و آن را مانع پیشرفت علمی یا حرفه‌ای خود بدانند. این جو ممکن است دانشجویان را از تصمیم به ازدواج منصرف کند یا اینکه اگر بخواهند ازدواج کنند، احساس کنند جامعه دانشگاهی از آنها حمایت نمی‌کند. جو و فرهنگ از طریق شکل‌دهی نگرشها، ایجاد فضای حمایتی یا محدودکننده و ارتباطات اجتماعی می‌توانند تصمیمات فردی را تسهیل یا پیچیده کنند.

ب) روش تحقیق

پژوهش حاضر بر اساس ماهیت کمی و مبتنی بر هدف، کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، توصیفی-همبستگی و روش تحلیل از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری مد نظر در این پژوهش، شامل تمامی دانشجویان دانشگاه سمنان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۴ می‌باشد. در اولین گام، با هماهنگی‌های انجام‌شده و دریافت مجوزهای لازم، تعداد و

فهرست دانشجویان دانشگاه سمنان و مجوز توزیع و لینک پرسشنامه‌ها تهیه شد و سپس با استفاده از فرمول کوکران و جدول مورگان، ۳۲۴ نفر به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. با توجه به اینکه حجم دانشجویان از لحاظ جنسیت، دوره و رشته تحصیلی یکسان نیست، روش نمونه‌گیری این پژوهش به صورت تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شد. در این روش علاوه بر آنکه تعداد طبقه‌های نمونه برابر تعداد طبقه‌های جامعه است، نسبت هر طبقه در جامعه نیز درست برابر نسبت همان طبقه در نمونه است. روش اجرای این پژوهش به صورت گروهی بود. به منظور اجرای پرسشنامه‌ها، پس از حضور در هر یک از دانشکده‌ها، توضیحاتی به دانشجویان درباره اهداف پژوهش داده شد. ضمن ارائه توضیحاتی به دانشجویان از آنان خواسته شد تا در صورت تمایل، در پژوهش شرکت کرده و سؤالات پرسشنامه را با دقت خوانده و با صحت کامل به آن پاسخ دهند. به تمامی دانشجویان اطمینان داده شد که اطلاعات به دست آمده محرمانه بوده و به آنها اطمینان داده شد که در صورت تمایل، نتایج پژوهش در اختیار آنان قرار داده خواهد شد.

ابزار پژوهش

۱. **فرهنگ دانشگاهی:** برای سنجش فرهنگ دانشگاهی از پرسشنامه فرهنگ دانشگاهی (محتی نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۹) استفاده شد. این پرسشنامه دارای هفت خرده‌مقیاس (هویت ملی و مذهبی، ارزشهای فرهنگی، ارتقای ارزشهای پژوهشی، ارتقای ارزشهای آموزشی، فعالیتهای فرهنگی، تقویت فرهنگ مادی و هنجارهای دانشگاه) و ۹۳ سؤال است و بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری شده است. روایی و پایایی پرسشنامه در پژوهشهای مذکور تأیید شده است. همچنین به منظور تأیید روایی و پایایی آن در پژوهش حاضر از نظر متخصصان استفاده شد. برای بررسی پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه بین نمونه پژوهش، توزیع و آلفای کرونباخ آنها محاسبه شد. میزان پایایی در این پژوهش ۰/۹۳۱ به دست آمده است.

۲. **جو دانشگاهی:** برای سنجش جو دانشگاهی دانشجویان از پرسشنامه جو دانشگاهی (نصرتی و همکاران، ۱۳۹۴) استفاده شد. پرسشنامه مذکور در سال ۲۰۰۰ توسط جورجیا پاشیاردیس^۱ با عنوان پرسشنامه جو مدرسه ساخته شد و توسط مقیمی و رمضان (۱۳۹۰) در پژوهشنامه مدیریت منتشر شد. این پرسشنامه دارای چهار خرده‌مقیاس (دانش آموزمحوری، مشارکت، سازمان و مدیریت و ارتباطات) و ۲۷ گویه است. برای مؤلفه‌های ارتباطات و

مشارکت، هر کدام شش گویه و برای مؤلفه دانشجومحوری، هشت گویه و برای مؤلفه معنویت، هفت گویه اختصاص داده شد. با توجه به اینکه پرسشنامه برای جوّ مدرسه طراحی شده بود، در این پژوهش و پژوهش نصرتی و همکاران (۲۰۱۵) با تعدیل و اضافه کردن برخی موارد و پس از بررسی و ترتیب اثر دادن نظرات اساتید و خبرگان، برای دانشجویان استفاده شد. روایی و پایایی پرسشنامه در پژوهشهای مذکور تأیید شده است و همچنین برای روایی و پایایی آن در پژوهش حاضر از نظر متخصصان استفاده شد و برای بررسی پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه را بین نمونه پژوهش، توزیع و آلفای کرونباخ آنها محاسبه شد. میزان پایایی در این پژوهش، ۰/۷۶۱ به دست آمده است.

۳. ازدواج دانشجویی: برای سنجش نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج دانشجویی، از پرسشنامه رغبت سنج ازدواج، نسخه دانشجویی (حیدری و همکاران، ۱۳۸۳) استفاده شده است. پرسشنامه مذکور دارای ۲۳ سؤال بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت و دارای چهار خرده‌مقیاس بازخورد نسبت به ازدواج (هشت گویه)، آمادگی و تمایل عملی برای ازدواج (پنج گویه)، نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج (هفت گویه) و موانع ازدواج (سه گویه) است. در پرسشنامه مذکور، حد پایین دارای نمره ۲۳، حد متوسط دارای نمره ۶۹ و حد بالا دارای نمره ۱۱۵ است. روایی و پایایی پرسشنامه در پژوهش مذکور تأیید شده است. همچنین به منظور تأیید روایی و پایایی آن در پژوهش حاضر از نظر متخصصان استفاده شده است و برای بررسی پایایی پرسشنامه، ۳۰ پرسشنامه بین نمونه پژوهش، توزیع و آلفای کرونباخ آنها محاسبه شد. میزان پایایی در این پژوهش ۰/۷۴۱ به دست آمد.

انتخاب و استفاده از روشهای آماری در هر پژوهش، به عواملی از جمله ماهیت، موضوع پژوهش، اهداف و امکانات اجرایی محقق بستگی دارد. در تحلیل داده‌های کمی از هر دو نوع آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای اس.پی.اس.اس-۲۴ و اسمارت پی.ال.اس-۴ انجام شد. بنابر این، از روش آمار توصیفی به منظور جمع‌آوری و طبقه‌بندی داده‌ها و محاسبه شاخصهای آماری از جمله فراوانی، فراوانی نسبی، فراوانی تجمعی، میانگین، واریانس، انحراف معیار و برای ارائه بهتر مطالب از نمودار ستونی و آمار استنباطی شامل آزمون تی تک‌نمونه‌ای (برای تعیین وضعیت مؤلفه‌های متغیرها) و معادلات ساختاری استفاده شده است.

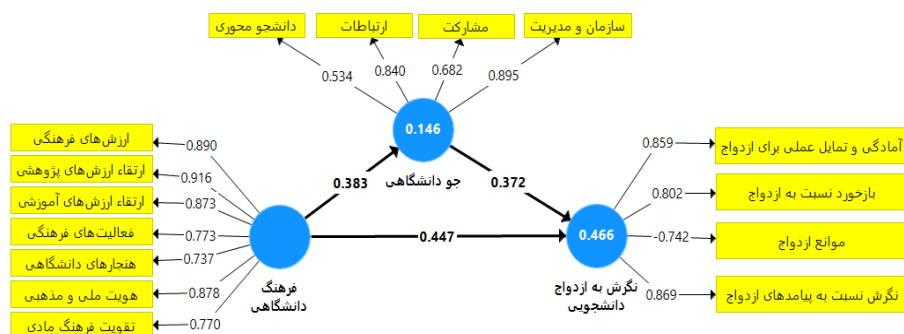
ج) یافته‌ها

پژوهش حاضر بر روی ۳۲۴ نفر از دانشجویان انجام شده است. ۱۷۳ نفر (۵۳ درصد) از دانشجویان، مرد و ۱۵۱ نفر (۴۷ درصد) نفر نیز زن بودند. از بین اعضای نمونه، ۲۵۳ نفر (۷۸ درصد) کمتر از ۲۵ سال سن، ۵۲ نفر (۱۶ درصد) بین ۲۵ تا ۳۰ سال و ۱۹ نفر (۲۵ درصد) بین ۳۰ تا ۳۵ سال سن داشتند. در جدول ۱ ماتریس همبستگی، شاخصهای توصیفی، کشیدگی و چولگی متغیرهای استفاده شده در پژوهش آمده است.

جدول ۱: ضریب همبستگی، آمار توصیفی، کشیدگی و چولگی متغیرهای پژوهش

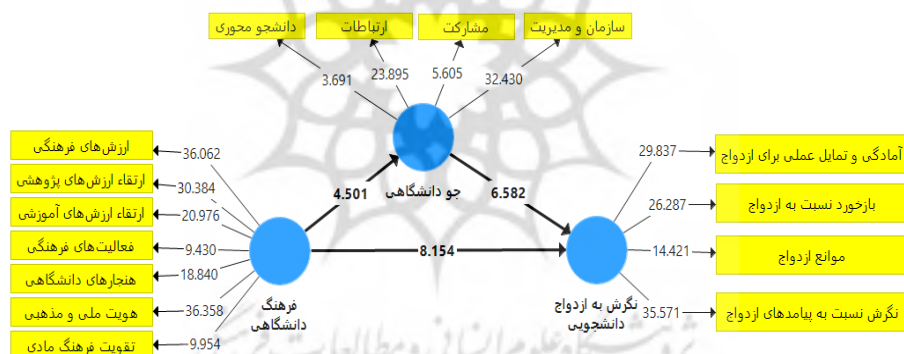
۳	۲	۱	
		۱	۱. فرهنگ دانشگاهی
	۱	۰/۳۴۸	۲. جو دانشگاهی
۱	۰/۴۰۸	۰/۳۱۴	۳. نگرش به ازدواج دانشجویی
۲/۷۶	۲/۹۴	۲/۹۰	میانگین
۰/۳۲	۰/۴۶	۰/۵۰	انحراف معیار
۰/۱۵۲	-۰/۳۹۳	۰/۴۴۱	چولگی
۰/۶۰۰	۲/۶۹۵	۲/۳۰۵	کشیدگی

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، یافته‌ها حاکی از آن است رابطه بین هر سه متغیر فرهنگ دانشگاهی، جو دانشگاهی و نگرش به ازدواج دانشجویی مثبت و معنادار است ($p \leq 0.01$). علاوه بر این، یافته‌های آمار توصیفی، حاکی از آن است که میانگین فرهنگ دانشگاهی، جو دانشگاهی و نگرش به ازدواج دانشجویی در نمونه آماری پژوهش به ترتیب برابر با ۲/۹۰، ۲/۹۴، ۲/۷۶ می‌باشد. همچنین به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از شاخصهای چولگی و کشیدگی استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، مقدار چولگی و کشیدگی مشاهده شده برای متغیر نگرش به ازدواج دانشجویی در بازه $+2$ * -2 قرار دارد؛ اما برای متغیرهای فرهنگ و جو دانشگاهی در بازه $+2$ * -2 قرار دارد و بیانگر آن است که دو متغیر فرهنگ و جو دانشگاهی از لحاظ چولگی، غیر نرمال و توزیع آنها متقارن نبوده و از لحاظ کشیدگی نیز از کشیدگی نرمال برخوردار نیستند. با توجه به غیر نرمال بودن داده‌ها، در ادامه با بهره‌گیری از نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس، به آزمون و بررسی مدل مفهومی پژوهش پرداخته شده که نتایج آن در ادامه گزارش شده است.

شکل ۱: مدل‌یابی معادلات ساختاری رابطه بین فرهنگ دانشگاهی و نگرش به ازدواج دانشجویی با نقش واسطه‌ای جو دانشگاهی در حالت تخمین استاندارد

در شکل ۱، ضرایب مسیر مفروض در مدل مفهومی پژوهش و بارهای عاملی هر یک از مؤلفه‌ها با متغیر مربوطه قابل ملاحظه است. در شکل ۲ نیز معناداری (بر حسب آماره تی) هر کدام از ضرایب مسیر، ارائه شده است.

شکل ۲: مدل‌یابی معادلات ساختاری رابطه بین فرهنگ دانشگاهی و نگرش به ازدواج دانشجویی با نقش واسطه‌ای جو دانشگاهی در حالت تخمین معناداری (t-value)

قبل از پرداختن به بررسی روابط مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرها و آزمون فرضیات پژوهش، شاخصهای برازش مدل گزارش می‌شود و در ادامه، فرضیات آزمون می‌شوند.

۱. برازش مدل مفهومی پژوهش

در پژوهش حاضر به منظور بررسی برازش مدل مفهومی پژوهش با نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس، از سه روش ارزیابی مدل اندازه‌گیری، ارزیابی مدل ساختاری و آزمون مدل کلی استفاده شد که نتایج هر کدام در ادامه گزارش شده است.

یک) ارزیابی مدل اندازه‌گیری

به منظور سنجش مدل اندازه‌گیری پژوهش، روایی و پایایی آن ارزیابی شد؛ به طوری که برای ارزیابی روایی مدل از دو رویکرد روایی همگرا و واگرا و برای ارزیابی پایایی مدل اندازه‌گیری، از دو روش آلفای کرونباخ و پایایی مرکب استفاده شده است.

جدول ۲: شاخصهای پایایی آلفای کرونباخ، ترکیبی و متوسط و روایی همگرا برای مدل اندازه‌گیری پژوهش

عناصر	آلفای کرونباخ (Cronbach's Alpha)	پایایی ترکیبی (Composite Reliability)	روایی همگرا (AVE)
جو دانشگاهی	۰/۷۶۱	۰/۸۳۳	۰/۵۶۴
فرهنگ دانشگاهی	۰/۹۳۱	۰/۹۴۲	۰/۷۰۰
نگرش به ازدواج دانشگاهی	۰/۷۴۱	۰/۸۰۹	۰/۶۷۲
حد قابل قبول	(Alpha > 0.7)	(CR > 0.7)	AVE > 0.50

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (P) دلون و گلدشتاین) تمامی متغیرهای مربوط به مدل اندازه‌گیری، بالاتر از ۰/۷ است؛ بنابراین این، پایایی مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود. همچنین شاخص AVE درباره همه متغیرها از مقدار ۰/۵۰ بیشتر است که خود دال بر تأیید روایی همگرای مدل اندازه‌گیری پژوهش است.

جدول ۳: روایی واگرا برحسب آزمون فورنل - لارکر

۳	۲	۱	
		۰/۷۵۱	۱. جو دانشگاهی
	۰/۸۳۷	۰/۳۸۳	۲. فرهنگ دانشگاهی
۰/۸۲۰	۰/۵۹۰	۰/۵۴۳	۳. نگرش به ازدواج دانشجویی

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، برای بررسی روایی تشخیصی یا واگرا، از شاخص فورنل-لارکر بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده نشان‌دهنده آن است که مقدار جذر واریانس استخراج‌شده (AVE) متغیرهای پژوهش، از مقدار همبستگی میان آنها در سایر خانه‌ها بیشتر است؛ که این خود بیانگر روایی تشخیصی یا واگرای مدل اندازه‌گیری پژوهش است.

دو) آزمون مدل ساختاری

در پژوهش حاضر برای بررسی آزمون مدل ساختاری از معیار ضریب تعیین (R^2) و معیار استون گیزر (Q^2) استفاده شده است.

جدول ۴: نتایج مقادیر R2 و Q2 برای متغیرهای مکنون درون‌زا

متغیر مکنون درون‌زا	ضریب تعیین (R ²)	معیار Q ²
جو دانشگاهی	۰/۱۴۱	۰/۳۰۳
نگرش به ازدواج دانشجویی	۰/۴۵۹	۰/۴۳۳

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، برای تمامی متغیرها شاخص ضریب تعیین (R²) بزرگ‌تر از مقدار ۰/۱۳ و شاخص Q² مثبت می‌باشد؛ لذا می‌توان گفت مدل ساختاری با توجه به دو شاخص مذکور از برازش قابل قبول برخوردار است.

ج) آزمون مدل کلی

برای بررسی برازش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختار را کنترل می‌کند، معیار GoF به ترتیب ذیل محاسبه شد:

$$GoF = \sqrt{(communality) \times (\bar{R}^2)}$$

$$GoF = \sqrt{((0.564+0.700+0.672)/3) \times ((0.141+0.459)/2)}$$

$$GoF = \sqrt{0.645 \times 0.300} = 0.440$$

در نتیجه، مقدار معیار GoF برابر است با ۰/۴۴۰ که این عدد با توجه به سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GoF، حاکی از برازش کلی قوی و قابل قبول مدل دارد.

۲. آزمون فرضیه‌ها

مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش پی.ال.اس، پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، ساختاری و مدل کلی، با بررسی ضرایب معناداری (مقادیر تی) هر یک از مسیرها و نیز ضرایب استاندارد شده بار عاملی مربوط به مسیرها، فرضیه‌های تحقیق آزموده می‌شوند. در صورتی که مقدار ضریب معناداری هر یک از مسیرها بیش از ۱/۹۶ باشد، مسیر مربوطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار و فرضیه مرتبط با آن تأیید می‌شود. بر اساس مدل مفهومی آزمون شده، نتایج ضرایب مستقیم و غیر مستقیم مفروض در مدل در جداول ۵ و ۶ گزارش شده است.

جدول ۵: برآورد ضرایب اثرات مستقیم

مسیر	ضریب مسیر	آماره تی	سطح معناداری	نتیجه
فرهنگ دانشگاهی - جو دانشگاهی	۰/۳۸۳	۴/۵۰۱	۰/۰۰۰	تأیید

فرهنگ دانشگاهی - نگرش به ازدواج دانشجویی	۰/۴۴۷	۸/۱۵۴	۰/۰۰۰	تأیید
جو دانشگاهی - نگرش به ازدواج دانشجویی	۰/۳۷۲	۶/۵۸۲	۰/۰۰۰	تأیید

در جدول ۵، نتایج بررسی ضرایب مسیر مستقیم در مدل پژوهش گزارش شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، آماره تی برای همه ضرایب مسیر مستقیم، بزرگ‌تر از ۱/۹۶ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معناداری و تأیید تمام ضرایب مسیر مستقیم است. ($t \geq 1.96$; $p \leq 0.05$)

جدول ۶: برآورد ضرایب اثرات غیر مستقیم

مسیر	ضریب مسیر	آماره تی	سطح معناداری	نتیجه
فرهنگ دانشگاهی - جو دانشگاهی - نگرش به ازدواج دانشجویی	۰/۱۴۲	۳/۵۲۷	۰/۰۰۰	تأیید

همان‌طور که در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، آماره تی برای ضریب مسیر غیر مستقیم، بزرگ‌تر از ۱/۹۶ و سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است؛ که نشان‌دهنده معناداری و تأیید ضریب غیر مستقیم و نقش میانجی در مدل پژوهش است ($t \geq 1.96$; $p \leq 0.05$). به طور دقیق یافته‌ها حاکی از آن است که فرهنگ دانشگاهی به واسطه جو دانشگاهی با ضریب اثر غیر مستقیم، ۰/۱۴۲ بر نگرش به ازدواج دانشجویی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۷: آزمون تی تک‌نمونه‌ای، بررسی میزان ادراک نمونه آماری نسبت به متغیرهای پژوهش

مؤلفه‌ها	میانگین مفروض = ۳			
	میانگین	انحراف استاندارد	اختلاف میانگین	تی
هویت ملی و مذهبی	۲/۹۱	۰/۵۶	-۰/۰۸	-۲/۰۳۳
ارزشهای فرهنگی	۲/۸۸	۰/۵۹	-۰/۱۲	-۲/۵۲۶
ارتقای ارزشهای پژوهش	۲/۹۰	۰/۵۷	-۰/۱۰	-۲/۳۰۰
ارتقای ارزشهای آموزشی	۲/۸۶	۰/۶۵	-۰/۱۴	-۲/۶۲۷
فعالیت‌های فرهنگی	۲/۸۱	۰/۵۹	-۰/۱۹	-۴/۱۴۸
تقویت فرهنگ مادی	۲/۸۶	۰/۶۲	-۰/۱۴	-۲/۷۷۱
هنجارهای دانشگاه	۳/۰۶	۰/۵۷	۰/۶	۱/۲۷۰
نمره کل فرهنگ دانشگاهی	۲/۹۰	۰/۵۰	-۰/۱۰	-۲/۶۰۱
دانشجو محوری	۲/۸۲	۰/۶۶	-۰/۱۸	-۳/۵۵۴
مشارکت	۲/۷۳	۰/۵۰	-۰/۲۷	-۶/۸۰۱

تبیین روابط فرهنگ و جوّ دانشگاهی ایران ... ۱۲۳

۰/۵۳۱	-۰/۶۲۸	-۰/۰۳	۰/۵۳	۲/۹۷	سازمان و مدیریت
۰/۰۰۰	۳/۹۳۵	۰/۲۳	۰/۷۵	۳/۲۳	ارتباطات
۰/۰۹۲	-۱/۶۹۴	-۰/۰۶	۰/۴۶	۲/۹۴	نمره کل جوّ دانشگاهی
۰/۰۰۰	-۶/۲۲۹	-۰/۳۰	۰/۶۱	۲/۷۰	بازخورد نسبت به ازدواج
۰/۰۰۰	-۴/۴۴۱	-۰/۲۰	۰/۵۶	۲/۸۰	آمادگی و تمایل عملی برای ازدواج
۰/۰۰۰	-۴/۹۴۰	-۰/۲۴	۰/۶۲	۲/۷۶	نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج
۰/۰۰۰	۱۵/۶۶۸	۰/۸۴	۰/۶۸	۳/۸۴	موانع ازدواج
۰/۰۰۰	-۹/۵۷۱	-۰/۲۴	۰/۳۲	۲/۷۶	نمره کل نگرش به ازدواج دانشجویی

همان‌طور که در جدول ۷ ملاحظه می‌شود، در ارتباط با نمره کل فرهنگ دانشگاهی و خرده‌مقیاسهای آن در تمام سطوح به جز خرده‌مقیاس هنجارهای دانشگاهی، سطح معناداری کوچک‌تر از مقدار ۰/۰۵ و آماره تی، کوچک‌تر از مقدار ۱/۹۶ است. با توجه به سطوح معناداری و آماره‌های تی می‌توان گفت که طبق نظر نمونه آماری پژوهش، میانگین فرهنگ دانشگاهی و خرده‌مقیاسهای آن به جز هنجارهای دانشگاهی، کمتر از حد متوسط (۳) و در سطح نامطلوب قرار دارد ($t \leq -1.96$; $p \leq 0.05$). همچنین در ارتباط با نمره کل جوّ دانشگاهی و خرده‌مقیاسهای آن در تمام سطوح به جز خرده‌مقیاس ارتباطات، سطح معناداری کوچک‌تر از مقدار ۰/۰۵ و آماره تی کوچک‌تر از مقدار ۱/۹۶ است. با توجه به سطوح معناداری و آماره‌های تی می‌توان گفت که طبق نظر نمونه آماری پژوهش، میانگین جوّ دانشگاهی و خرده‌مقیاسهای آن به جز ارتباطات، کمتر از حد متوسط (۳) و در سطح نامطلوب قرار دارد ($t \leq -1.96$; $p \leq 0.05$). علاوه بر این، در ارتباط با نمره کل نگرش به ازدواج دانشجویی و خرده‌مقیاسهای آن در تمام سطوح به جز خرده‌مقیاس موانع ازدواج، سطح معناداری کوچک‌تر از مقدار ۰/۰۵ و آماره تی کوچک‌تر از مقدار ۱/۹۶ است. با توجه به سطوح معناداری و آماره‌های تی می‌توان گفت که طبق نظر نمونه آماری پژوهش، میانگین نگرش به ازدواج دانشجویی و خرده‌مقیاسهای بازخورد نسبت به ازدواج، آمادگی و تمایل عملی به ازدواج و نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج کمتر از حد متوسط (۳) و در سطح نامطلوب قرار دارد ($t \leq -1.96$; $p \leq 0.05$). میزان موانع ازدواج نیز از دید نمونه آماری پژوهش، بیشتر از حد متوسط و در سطح نامطلوب گزارش شده است. ($t \geq -1.96$; $p \leq 0.05$)

به طور کلی، نوآوری این پژوهش در طراحی مدلی جامع و بومی شده نهفته است که برای نخستین بار با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری، روابط علی میان فرهنگ دانشگاهی، جو دانشگاهی و نگرش به ازدواج در دوران دانشجویی را در چارچوب فرهنگی و اجتماعی ایران تحلیل می‌کند. این مطالعه با عبور از رویکردهای صرفاً توصیفی یا تک‌متغیره، ساختاری تحلیلی ارائه می‌دهد که در آن، جو دانشگاهی به عنوان متغیری میانجی، پل ارتباطی اثرگذار میان فرهنگ دانشگاهی و نگرش به ازدواج محسوب می‌شود. نتایج آماری پژوهش، ضمن تأیید برازش بالای مدل ($GoF=0.440$)، نشان می‌دهد که اگرچه فرهنگ و جو دانشگاهی تأثیر مثبت و معناداری بر نگرش به ازدواج دارند، اما میانگین کلی این نگرشها پایین‌تر از حد متوسط است. در مقابل، مؤلفه‌هایی نظیر هنجارهای دانشگاهی، ارتباطات و موانع ازدواج، بالاتر از حد انتظار گزارش شده‌اند. این یافته‌ها بیانگر وجود نوعی شکاف پنهان میان نظام ارزشی رسمی دانشگاه و برداشت واقعی دانشجویان از آن است. برجسته‌سازی این دوگانگی درون‌سازمانی، نوآوری مفهومی مهمی محسوب می‌شود که می‌تواند زمینه‌ساز بازنگری در سیاستهای فرهنگی دانشگاهها، ارتقای فضای اجتماعی آموزش عالی و تقویت حمایت از تصمیمات بنیادین دانشجویان در حوزه ازدواج باشد.

د) بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین روابط فرهنگ و جو دانشگاهی ایران با نگرش به ازدواجهای دوره دانشجویی و روش توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شده است. نتایج حاکی از آن بود که بین فرهنگ دانشگاهی با نگرش به ازدواج در دوره دانشجویی دانشجویان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این نتایج با نتایج پژوهش‌های همکاران (۲۰۲۳) همسو است. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که دانشگاه به عنوان تولیدکننده سرمایه‌های نمادین، فرهنگی و اجتماعی، بستری برای بازتعریف گفتمانهای نهادی سنتی از جمله ازدواج است که دانشجویان به صورت مستمر در فرایندهای خوداندیشی قرار گرفته و انگارهای پیشینی که در ذهن آنان وجود دارد، جای خود را به الگوها و مدل‌های جدیدی از تصمیم‌گیری‌های آگاهانه، تأخیرات در تعهدات بلندمدت و اولویت‌بخشی به رشد فردی می‌دهند. فرهنگ دانشگاهی، خلاف تصورات تقلیل‌گرایانه که آن را عامل تضعیف نهادهای سنتی می‌پندارند، می‌تواند به عنوان بستری ارتقادهنده برای نگرش مثبت و واقع‌بینانه به ازدواج ایفای نقش کند. فرهنگ دانشگاهی، با تأکید بر عقلانیت،

انتخاب آزاد و مسئولیت‌پذیری، نگرش به ازدواج را از سطحی مبتنی بر الزامات فرهنگی یا فشارهای اجتماعی به سطحی متکی بر تعهد درونی و تطابق ارزشی سوق می‌دهد. رابطه مثبت میان فرهنگ دانشگاهی و نگرش به ازدواج، حاکی از آن است که دانشگاه می‌تواند و باید، به عنوان یکی از نهادهای مؤثر در بازسازی گفت‌وگوهای خانوادگی در نظر گرفته شود؛ گفت‌وگوهایی که ضمن وفاداری به بنیانهای اخلاقی، در جهت تطابق با تحولات اجتماعی و فرهنگی زمانه نیز حرکت می‌کنند.

نتایج پژوهش پتروویچ و زهاریفسکی^۱ (۲۰۱۵) نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین هویت دینی و نگرش به ازدواج وجود دارد؛ بدین معنی که دانشجویانی که هویت دینی بالاتری داشتند نگرش به ازدواج مثبت‌تری دارند. سایر نتایج پژوهش او نشان داد ۸۳ درصد اعتقاد دارند که ازدواج یک مقوله منسوخ نیست و در بین دانشجویان، افرادی وجود دارند که باورهای دینی بسیار قوی دارند و همه آنچه دینشان آموزش می‌دهد را پذیرفته‌اند. همچنین دانشجویان زیادی اعتقاد دارند که باورهای دینی مشترک در ازدواج بسیار تأثیرگذار است. افرادی که باورهای دینی مشترکی داشتند ازدواج موفق‌تری داشتند؛ زیرا هویت دینی و دینداری را به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در نگرشها نسبت به ازدواج، وفاداری در ازدواج، عشق بین زوجین و درک متقابل شناخته شده‌اند. به طور کلی، هویت دینی دانشجویان و شدت باورهای دینی آنان با نگرشهای دانشجویان رابطه مستقیم دارد؛ به گونه‌ای که دانشجویانی که خود را مؤمنان راسخ می‌دانند، باورهای سنتی‌تری نسبت به ازدواج دارند.

افزون بر این، نتایج گویای آن است ارزشهای فرهنگی با نگرش به ازدواج دوره دانشجویی رابطه معناداری دارند. این نتایج با نتایج پژوهشهای اولویگ^۲ (۲۰۰۳) و کاگابا^۳ (۲۰۱۸) همخوانی دارد. دانشجویان تازه‌وارد به دانشگاه، ارزشهای فرهنگی خود را حفظ می‌کنند و دیدگاههایی که از خانواده خود آورده‌اند نمی‌گذرانند. گفتنی است نتایج پژوهش لویت^۴ (۲۰۱۱) حاکی از آن است که چنین نتایجی درباره دانشجویان بین‌المللی نیز قابل تأیید است. نتایج آنها نشان داد تازه‌واردان به یک کشور خارجی نه تنها ارزشها و باورهای اجتماعی- فرهنگی اولیه خود را همراه خود می‌آورند، بلکه دیدگاههایی را که از

1. Petrović & Zaharijevski
2. Olwig
3. Kagaba
4. Levitt

کشورهای مبداء خود آورده‌اند از طریق «فعالیت‌های فرامرزی» مانند تماس‌های بین‌المللی، سفر و شبکه‌های اجتماعی نیز حفظ می‌کنند.

سایر نتایج پژوهش نشان داد که جوّ دانشگاهی بر نگرش به ازدواج در دانشجویان رابطه مثبت و معناداری دارد. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های الکردی و همکاران (۲۰۲۰) و فلاحچی و همکاران (۲۰۱۶) همسو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت جوّ دانشگاهی می‌تواند نقش اساسی و مؤثری بر نگرش به ازدواج و شکل‌گیری و تغییر آن داشته باشد. در دانشگاه‌هایی که تنوع فرهنگی، فرصت‌های یادگیری و تعاملات اجتماعی وجود داشته باشد، بدون شک می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا با دیدگاه‌های متنوع‌تر، منطقی‌تر و چندجانبه‌تر به ازدواج بنگرند و به سمت پذیرش بیشتر تفاوتها و احترام به انتخاب‌های فردی سوق یابند. نگرشها معمولاً تحت تأثیر مباحث آموزشی، فعالیت‌های اجتماعی و تبادل تجربیات میان دانشجویان است که منجر به افزایش آگاهی، کاهش نگرشها و ارتقای تفکر انتقادی نسبت به ازدواج می‌شود. هنگامی که دانشجویان با هم فعالیت علمی مشارکتی انجام دهند و ارتباط برقرار کنند و با فرهنگها، آداب و رسوم و عقاید مختلف دیگران آشنا می‌شوند، به تدریج این نوع برقراری ارتباط منجر به تغییر نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج دانشجویی به عنوان یک انتخاب شخصی خواهد شد؛ لذا جوّ دانشگاهی به عنوان یک سازه اجتماعی و فرهنگی پیچیده می‌تواند تأثیرات بنیادینی در شکل‌دهی و بازتعریف نگرشهای دانشجویان نسبت به ازدواج داشته باشد. همچنین محیط دانشگاهها می‌تواند به عنوان فضای کلیدی در ایجاد تغییرات مثبت در نگرشهای نسل جوان نسبت به ازدواج عمل کند. این نتایج با نظریه فرهنگی بوردیو و نظریه جامعه‌پذیری ثانویه برگر و لاکمن همسو است. جوّ دانشگاهی در به چالش کشیدن الگوهای نگرشی و بازسازی آنها نقش دارد و می‌تواند از طریق مسیرهای شناختی، از جمله تدریس، نقد، گفتگوی علمی و از طریق مسیرهای اجتماعی، از جمله تعاملات بین دانشجویی، تجربه‌های عاطفی، گروه‌های همسال در بازتعریف معنای ازدواج در ذهن دانشجویان نقش دارد. هر یک از خرده‌مقیاسهای جوّ دانشگاهی بر نگرش به ازدواج‌های دانشجویی نقش دارند. گفتنی است با توجه به میانگین به دست آمده در خرده‌مقیاس موانع ازدواج، ممکن است بر نگرش دانشجویان تأثیر زیادی داشته باشد؛ هر چه موانع بیشتر باشد نگرش به ازدواج کمتر خواهد بود و بالعکس. موانع ازدواج می‌تواند از عوامل زیادی از جمله مشکلات اقتصادی جامعه و افراد، مسئله مسکن و خوابگاه‌های متاهلی، هزینه‌های زندگی، مشکلات تحصیلی و غیره نشأت بگیرد. البته باید گفت با توجه به نتایج پژوهشها،

برای نسل جوان، تطابق در جهان‌بینی و ارزشهای فردی، اهمیت بیشتری نسبت به پول، موقعیت خانوادگی و موقعیت اجتماعی دارد. برقراری ارتباط با الگوهای موفق ازدواج دانشجویی از طریق فضای حقیقی و مجازی در نگرش با توجه به نتایج به دست آمده می‌تواند بر نگرش دانشجویان به ازدواج تأثیرگذار باشد. برخی از افراد و رسانه‌ها تلاش می‌کنند تا با بزرگ‌نمایی بیش از حد مشکلات، خشونت‌ها و خیانت‌های خانواده‌ها و ایجاد هاله‌ای از پیش‌فرضهای منفی، نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج را دچار خدشه کنند و تمایل آنان را به ازدواج در دوره دانشجویی و به طور کلی کاهش دهند. شکاف میان زندگی واقعی و جشنواره‌های تصویری دنیای مجازی، ممکن است منجر به گسست روانی دانشجویان و تقویت حس گم‌گشتگی فرهنگی، هم از نظر مادی و هم از نظر معنوی شود؛ لذا ذهنیت اجتماعی دانشجویان به مثابه یک شاخص در نگرش دانشجویان نسبت ازدواج عمل می‌کند و دانشگاه‌ها باید به این مهم توجه ویژه‌ای داشته باشند. تغییر ذهنیت دانشجویان از طریق ارتباطات مؤثر و سازنده می‌تواند تأثیرات مثبتی بر ساختار خانواده، ازدواج و جمعیت داشته باشد و منجر به افزایش زاد و ولد، کاهش پیری جمعیت و افزایش خانواده‌های چندنفره شود و افزون بر این، بار نظام بازنشستگی را کاهش داده، بر بودجه ملی فشار کمی وارد شده، پویایی اقتصادی کشور را تقویت کنند.

پیشنهادها

- مسئولان در راستای افزایش ازدواج دانشجویان و حل مشکلات آنان، به‌ویژه در بخش مسکن و موانعی که دانشجویان با آن روبرو می‌باشند، مسئله خوابگاه‌های متأهلی را تا حصول نتیجه به طور جدی پیگیری کنند.
- دانشگاه‌های کشور می‌توانند امتیازات ویژه‌ای، از جمله: افزایش غیبت دانشجویان از سه جلسه به پنج جلسه، کاهش هزینه‌های خوابگاهی (کرایه خوابگاه‌ها، کاهش هزینه غذا) و دادن بن کارت خرید به دانشجویان متأهل را برای دانشجویانی که در دوره دانشجویی خود ازدواج می‌کنند، در نظر بگیرند.
- تدوین مواد درسی و ترویج حرفه‌ای‌سازی و استانداردهای آموزش دانشجویان.
- اساتید می‌توانند در هنگام طراحی فعالیت‌های آموزشی و روشهای تدریس، به بحث گروهی و مشارکتی توجه ویژه‌ای داشته باشد.
- توجه به ارزشهای فرهنگی در خانواده‌ها با برگزاری همایشها و دوره‌های خانوادگی، کارگاهها و سمینارها و دعوت از الگوهای موفق ازدواج.

- شرایطی برای دانشجویان فراهم شود که خود با آگاهی از مسائل روانی و اجتماعی، در جهت رشد فردی و شناخت درست از عشق و ازدواج گام بردارند.
 - تقویت آگاهی برابری زنان و مردان و کاهش فشارهای خانوادگی و شغلی؛ بدین طریق که مردان باید به مسئولیتهای خود به عنوان پدر و همسر پی ببرند و آگاهانه مشارکت خود را در پرورش فرزند افزایش دهند. دانشگاهها باید توجه بیشتری به توجه مردان در فرزندآوری داشته باشند و سقف مجاز غیبتهای دانشجویان مرد و زن را برای آنان افزایش دهند. همچنین باید تبعیض شغلی علیه زنان حرفه‌ای از بین برود؛ عرضه خدمات اجتماعی و عمومی افزایش یابد؛ سیستم‌های پزشکی مربوط به زنان و کودکان تقویت شود؛ مؤسسات نگهداری کودک در دانشگاه توسعه یابد و مشکل ورود کودکان خردسال به مهدکودکها حل شود.
 - راهنمایی مثبت در سطح رسانه‌ها برای ایجاد جوّ دانشگاهی برای ازدواج و فرزندآوری.
- در نهایت به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر را در سایر دانشگاههای دیگر بررسی کنند.
- از جمله محدودیتهای این پژوهش می‌توان به عدم همکاری دانشجویان، استفاده از ابزار پرسشنامه برای سنجش نگرش دانشجویان و پرهزینه بودن جمع‌آوری داده‌ها اشاره کرد.

منابع

- بنی‌جمالی، سیدمحسن و سهیلا صادقی فسایی (۱۴۰۰). «جوانان و موانع ازدواج». *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱(۱)۵۱: ۳۴-۹. https://fasname.msy.gov.ir/article_421.html
- بهاری، سیف‌اله (۱۳۸۶). «بررسی میزان رضایت زناشویی ازدواج‌های دانشجویی و عوامل در آن». *اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی*، ۲(۴): ۲۷-۴۲.
- حسن مبارکی، محمد؛ مژده وزیری و زهرا گیاهی (۱۳۹۱). «تأثیر جو سازمانی بر ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه کارکنان در محیط‌های دانشگاهی (مطالعه موردی: دانشگاه الزهراء)». *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۲، ۸: ۱۳۸-۱۱۵. [doi: 10.22051/jontoe.2012.254](https://doi.org/10.22051/jontoe.2012.254)
- حیدری، محمود؛ محمدعلی مظاهری و حمیدرضا پوراعتماد (۱۳۸۳). «ساخت و هنجاریابی پرسشنامه رغبت‌سنج ازدواج، نسخه دانشجویی (پرساد)». *مجله روان‌شناسی*، ۳۱: ۲۶۱-۲۵۰.
- خجسته‌مهر، رضا؛ علی محمدی و ذبیح‌الله عباس‌پور (۱۳۹۵). «نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج: یک مطالعه کیفی». *نشریه روان‌پرستاری*، ۴(۲): ۱۹-۲۹. <http://ijpn.r/article-fa.html۷۸۲>
- خلجی‌نیا، زهره؛ محمد عباسی و ایمانه خاکی (۱۳۹۷). «تجربه زیسته ازدواج دانشجویی: مطالعه پدید‌شناسی». *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۱۲، ۵: ۷۹-۸۹. <http://journal-pdq.ac.ir/article-fa.html۱-۲۰۰۵>
- دهقان‌حصار، مهناز؛ منصوره حاج‌حسینی، غلامعلی، مسعود لوراسانی و الهه حجازی موغاری (۱۴۰۱). «تجردزینی در دختران مجرد: مطالعه پدیدارشناختی چالشها و راهبردها». *روانشناسی*، ۱۱(۱۲): ۱۳-۲۴. <https://www.abteahval.ir>
- شریعتی، محسن؛ رضا اسماعیلی و سید ناصر حجازی (۱۴۰۱). «عوامل فرهنگی مؤثر بر پایداری ازدواج در ازدواج‌های دانشجویی و ارائه مدل ساختاری مطلوب در دانشگاه». *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۲۳، ۴(۴): ۱۸۶-۱۹۳. <https://www.abteahval.ir>
- علیخانی، محمدحسین (۱۳۸۸). «بررسی جو سازمانی یک مجتمع دانشگاهی و پی‌آمدهای قصدنشدن ناشی از آن». *پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)*، ۱، ۳: ۴۹-۲۵.
- فاضلی، نعمت‌اله (۱۳۸۲). «بررسی تطبیقی فرهنگ دانشگاهی ایران و بریتانیا». *نام‌انسان‌شناسی*، ۱(۳): ۳.
- فرنچ، وی. و اس. ویل (۱۳۸۵). *مدیریت تحول در سازمان*. ترجمه مهدی الوانی و حسن دانایی‌فرد. تهران: صفار.

- قاسمی، افسانه (۱۳۹۸). «تجربه زیسته و ادراک شده دانشجویان از فرهنگ دانشگاهی (تحصیلات تکمیلی گروه علوم انسانی دانشگاهی ایران)». *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۶(۱۳): ۹۵-۱۲۶. [10.22080/ssi.2019.14466.1462](https://doi.org/10.22080/ssi.2019.14466.1462)
- محنتی نجف‌آبادی، الهه؛ اکبر اعتباریان، آذر قلی‌زاده و علی رشیدپور (۱۳۹۹). «شناسایی مؤلفه‌های فرهنگ دانشگاهی در دانشگاه فرهنگیان». *مدیریت فرهنگی*، ۱۴، ۳(۴۹): ۶۲-۴۱. مقیمی، سید محمد و مجید رمضان (۱۳۹۰). *پژوهشنامه مدیریت: مدیریت آموزشی (جلد ۱۲)*. تهران: راه‌دان.
- نصرتی هشی، کمال؛ محمد نجفی، مهنوش امینی، مصطفی حاتمی و زهره متقی (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین جو دانشگاه با خودکارآمدی دانشجویان (جو ارتباطی، مشارکتی، دانشجوی محوری، معنوی)». *پژوهشنامه تربیتی*، ۱۰، ۴۳: ۲۴-۱.
- نوروزی، رضا علی؛ کمال نصرتی هشی، مصطفی حاتمی و زهره متقی (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین جو دانشگاه با انگیزش تحصیلی دانشجویان (ارتباطی، مشارکتی، دانشجوی محوری، معنوی) (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان)». *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۱۴، ۵(۱): ۷۷-۱۰۰.
- هادوی، اصغر؛ مرضیه رضوی و محمدرضا حشمتی (۱۴۰۳). «تحلیل موانع ازدواج از منظر دانشجویان: مطالعه مقایسه‌ای بین دانشگاه شاهد و دانشگاه امیرکبیر». *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۱۴، ۵۱: ۷۷-۱۰۸. [Doi: 10.22034/ciu.2024.51.77](https://doi.org/10.22034/ciu.2024.51.77)
- Al-Kurdi, O.F.; R. El-Haddadeh & T. Eldabi (2020). "The role of organisational climate in managing knowledge sharing among academics in higher education". *International Journal of Information Management*, 50: 217-227. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.05.018>
- Apostolou, M.; I. Papadopoulou & P. Georgiadou (2019). "Are people single by choice? Involuntary singlehood in an evolutionary perspective". *Evolutionary Psychological Science*, 5(1): 98-103. <https://doi.org/10.1007/s40806-018-0169-1>
- Ausbrooks, R. (2000). What Is Schools Hidden Curriculum Teaching Your Child?. <http://www.parentigteens.com/curriculum.shtml>.
- Barker, R. (1994). "Relative utility of culture and climate analysis to an organizational change agent: an analysis of general dynamics, electronics division". *International Journal of Organizational Analysis*, 2, 1: 68-87.
- Be, D.; M.A. Whisman & L.A. Uebelacker (2013). "Prospective associations between marital adjustment and life satisfaction". *Personal Relationships*, 20(4): 728-739. <https://doi.org/10.1111/per.12011>
- Byrd, W.C. (2004). *Assessing campus community in the twenty-century*. Master's of Science dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University.

- Cohen, J.; E.M. McCabe, N.M. Michelli & T. Pickeral (2009). "**School climate: Research, policy, practice, and teacher education**". *Teachers college record*, 111(1): 180-213. <https://doi.org/10.1177/016146810911100108>
- Ding, M. & S.N. Doan (2023). "**Culture and risk behaviors**". *Encyclopedia of Child and Adolescent Health*, 2: 294-308.
- Fallahchai, R.; M. Fallahi & S.S. Park (2016). "**Factorial validity and psychometric properties of the marital scales–The Persian version**". *Journal of Divorce & Remarriage*, 57(4): 266-279. <https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1160481>
- Fam, J.Y.; S.N. Yaacob, R. Juhari, Z. Arshat & F. Mukhtar (2017). "**General attitudes towards marriage scale: Psychometric properties in Malaysian adolescents of divorced families**". *Journal of Child and Family Studies*, 26(12): 3351-3359. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0849-7>.
- Hardy, C. (1990). "**Putting power into university governance**". In: J.C. Smart (ed). *Higher Education: Handbook of Theory and Research VI*.
- Hoy, W.K. & C.G. Miskel (2008). **Educational administration: Theory, research and practice**. 8th End. New York: McGraw Hill.
- Kagaba, T. (2018). **Gender boundary negotiation within the U.S. Immigrant/refugee resettlement: How transnational bridge-building matters**. Doctoral dissertation. University of Louisville. [Retrieved from https://ir.library.louisville.edu/etd/2957/](https://ir.library.louisville.edu/etd/2957/)
- Karney, B.R. & T.N. Bradbury (2020). "**Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: Challenging conventional wisdom**". *Journal of Marriage and Family*, 82(1): 100-116. <https://doi.org/10.1111/jomf.12635>
- Lather, A.S. & H. Sharma. (2009). "**Role and Importance of Training Climate for Effective Training Programs**". *Enterprise Risk Management*, 1(1): 72-82.
- Levitt, P. (2011). "**Constructing gender across borders: A transnational approach**". In: E.N. Chow (Ed.). *Analyzing gender, intersectionality, and multiple inequalities: Global, transnational and local contexts* (P. 163-183). Bingley, England: Emerald.
- Maassen .Peter A.M (1996). **The Concept of Culture and Higher Education**. Tertiary Education and Managrmmt, 1.
- MacNeil, A.J.; D.L. Prater & S. Busch (2009). "**The effects of school culture and climate on student achievement**". *International Journal of leadership in Education*, 12(1): 73-84. <https://doi.org/10.1080/13603120701576241>.
- Manap, J.; A.C. Kassim, S. Hoesni, S. Nen, F. Idris & F. Ghazali (2013). "**The purpose of marriage among single Malaysian youth**". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82: 112-116. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.233>
- McGregor, D.M. (1960). **The human side of enterprise**. New York: McGraw-Hill.
- Moran, E.T. & J.F. Volkwein (1992). "**The cultural approach to the formation of organizational climate**". *Human Relations*, 45, 1: 19-47.

- Næss, S.; M. Blekesaune & N. Jakobsson (2015). "Marital transitions and life satisfaction: Evidence from longitudinal data from Norway". *Acta Sociologica*, 58(1): 63-78. <https://doi.org/10.1177/00016993145638>
- Olwig, K.F. (2003). "Transnational" socio-cultural systems and ethnographic research: Views from an extended field site". *International Migration Review*, 37(3): 787-811. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2003.tb00158.x>
- O'Malley, M.; A. Voight, T.L. Renshaw & K. Eklund (2015). "School climate, family structure, and academic achievement: a study of moderation effects". *School Psychology Quarterly*, 30(1): 142. <https://psycnet.apa.org/buy/2014-33170-001>
- Pascarella, E.T. & P.T. Terenzini (2005). "How College Affects Students: A Third Decade of Research". Vol. 2. Jossey-Bass. An Imprint of Wiley. 10475 Crosspoint Blvd. Indianapolis, IN 46256.
- Petrović, J.S. & D.S.S. Zaharijevski (2015). "Students' perception of marriage, family and parenthood in the light of religious identity and religious tolerance: A comparative perspective". *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 45(3). <https://doi.org/10.5937/zrffp45-9130>
- Raymo, J.M.; F. Uchikoshi & S. Yoda (2021). "Marriage intentions, desires, and pathways to later and less marriage in Japan". *Demographic Research*, 44: 67-98. <https://doi.org/10.4054/demres.2021.44.3>
- Robles, T.F.; R.B. Slatcher, J.M. Trombello & M.M. McGinn (2014). "Marital quality and health: A meta-analytic review". *Psychological Bulletin*, 140(1): 140-187. <https://doi.org/10.1037/a0031859>
- Rossi, P.H. (2001). *Student Culture National research center*. U.S.A.
- Spradley, J. & D. McCurdy (1987). "Culture and the contemporary world". In: J. Spradley & M. McCurdy (Eds.). *Conformity and conflict: Readings in cultural anthropology*. (6th ed. pp. 1-10). Boston: Little, Brown, and Company.
- Tajfel, H. & J.C. Turner (1986). "The social identity theory of intergroup behavior". *Psychology of Intergroup Relations*, 2: 7-24.
- Tracey, J.B., & M.J. Tews (2005). "Construct validity of a general training climate Scale". *Organizational Research Methods*, 8(4): 353-374. <https://doi.org/10.1177/1094428105280055>
- Vikram, K. (2024). "Modern marriage in a traditional society: the influence of college education on marriage in India". *Journal of Family Issues*, 45(5): 1116-1141. <https://doi.org/10.1177/0192513X231155591>
- Whisman, M.A.; A.L. Gilmour & J.M. Salinger (2018). "Marital satisfaction and mortality in the United States adult population". *Health Psychology*, 37(11): 1041-1044. <https://doi.org/10.1037/hea0000677>
- Yi, X.; M. Han & Y. Zhao (2023). "Marriage Phobia on Campus and Society Reconstruct the Universities' Cultural Ecology of Marriage

- and Childbirth"**. *International Journal of Education and Humanities*, 7(1): 23-26. <https://doi.org/10.54097/ijeh.v7i1.4861>
- Alikhani, M.H. (2009). "An Investigation of the Organizational Climate of a College and the Unintended Consequences". *Journal of Research in Human Resources Management*, 1(3): 25-49. https://hrmj.ihu.ac.ir/article_4884.html?lang=fa [In Persian]
 - Bahari, S.A. (2007). "Studying the level of marital satisfaction in student marriages and its factors". *Quarterly Journal of New Thoughts in Educational Sciences*, 2(4): 27-42. <https://ensani.ir/fa/article/11801/%D8%A8%D8%B1%D>. [In Persian]
 - Banijamali, S. & S. Sadeghi Fasae (2021). "Young People and Barriers to Marriage". *Strategic Studies on Youth and Sports*, 20(51): 9-34. https://fasname.msy.gov.ir/article_421.html [In Persian]
 - Dehghan Hesar, M.; M. Hajhosseini, M. Gholamali Lavasani & E. Hejazi Moughari (2023). "Solo-living among single women: A Phenomenological Study of Challenges and Strategies". *Rooyesh*, 11(12): 2. [20.1001.1.2383353.1401.11.12.2.1](https://doi.org/10.12383353.1401.11.12.2.1). [In Persian]
 - Fazeli, N. (2003). "A Comparative Study of Iranian and British Academic Culture". *Anthropology Letter*, 1(3). [In Persian]
 - Fazlollahi Ghamshi, S. & J. Jahan Bakhshi (2018). "The Age of Student Marriage and the Ability to Explain the Various Economic, Cultural and Social Factors, in its Increase". *Culture in Islamic University*, 8(26): 129-154. https://ciu.nahad.ir/article_510.html?lang=fa [In Persian]
 - French, W. & S. Webel (2006). **Managing Change in Organizations**. Translated by Mehdi Alvani and Hassan Danaei-fard. Tehran: Saffar Publications. [In Persian]
 - Ghasemi, A. (2019). "Students' living and perceived experience of university culture (Graduate studies of the Department of Humanities of Tehran Universities)". *Sociology of Social Institutions*, 6(13): 95-126. [doi: 10.22080/ssi.2019.14466.1462](https://doi.org/10.22080/ssi.2019.14466.1462) [In Persian]
 - Hadavi, A.; M. Razavi & M.R. Heshmaty (2024). "Analysis of barriers to marriage from the perspective of students: a comparative study between Shahid University and Amirkabir University". *Culture in Islamic University*, 14(51): 77-108. [doi: 10.22034/ciu.2024.51.77](https://doi.org/10.22034/ciu.2024.51.77) [In Persian]
 - HasanMobaraki, M.; M. Vaziri & Z. Giasi (2012). "The effect of organizational climate on entrepreneurial characteristics of university staff: the case at Alzahra University". *The Journal of New Thoughts on Education*, 8(2): 115-138. [doi: 10.22051/jontoe.2012.254](https://doi.org/10.22051/jontoe.2012.254) [In Persian]
 - Heydari, Mahmoud; Mohammad Ali Mazaheri & Hamid Reza Pouremet (2004). "Construction and norming of the Marriage Appetite Questionnaire, Student Version (PARSAD)". *Journal of Psychology*, 31: 250-261. <https://www.sid.ir/paper/54397/fa> [In Persian]
 - Khalajinia Z.; M. Abasi, I. Khaki (2018). "The Lived Experiences of Student Marriage: A Phenomenological Study". *Qom Univ Med Sci J.*, 12(5): 79-89. [20.1001.1.17357799.1397.12.5.9.1](https://doi.org/10.17357799.1397.12.5.9.1) [In Persian]

- Khojasteh mehr, R.; A. Mohammadi & Z. Abbas pour (2016). "**Married Students' Attitude to Marriage: A Qualitative Study**". *IJPN*, 4(2): 19-28. [10.21859/ijpn-04023](https://doi.org/10.21859/ijpn-04023) [In Persian]
- Mehnati NajafaAbadi, E.; A. Etaabian, A. Gholizadeh & A. Rashidpour (2019). "**Identifying the components of academic culture in Farhangian University**". *Scientific Research Journal of Cultural Management*, 14,3(49): 41-62. [In Persian]
- Moghimi, S.M & M. Ramadan (2011). **Management Research Journal: Educational Management (Volume 12)**. Tehran: Rahdan. [In Persian]
- Noroozi, R.A.; K. Nosrati Hashi, M. Hatami & Z. Mottaghi (2015). "**Evaluating the Relationship between University Atmosphere and University Students' Educational Motivation. (Contact Quality, Cooperation Quality, Student-Centeredness, Emotional Relations) Case Study**". *Culture in Islamic University*, 5(14): 77-100. https://ciu.nahad.ir/article_258.html?lang=en [In Persian]
- Nosrati-Hashi, K.; M. Najafi, M. Amini, M. Hatami & Z. Mottaqi (2015). "**Investigating the relationship between university climate and students' self-efficacy (communicative, participatory, student-centered, spiritual)**". *Educational Research Journal*, 10, 43: 1-24. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/educ/Article/941222> [In Persian]
- Shariati, M.; R. Esmaeili & S.N. Hejazi (1401). "**Cultural factors affecting the stability of marriage in student marriages and providing a desirable structural model in universities**". *Knowledge and Research in Applied Psychology*, 23, 4(4): 186-193. [10.30486/jsrp.2021.1922787.2846](https://doi.org/10.30486/jsrp.2021.1922787.2846) [In Persian]